

Zdeněk Svoboda

***O PRINCÍCH
ÁRÁNOVI A ÁRÁMOVI***

a jiné pohádky

O princích Áránovi a Árámovi

Daleko, daleko od nás, v zemi, kde celé dny svítí slunko, až jsou lidé od něho tmaví, kde místo modrých rybníků jsou žlutá moře písku, kde města jsou z bílého kamene a ukrytá v palmovém listí, žil jeden král, který měl dva syny. Oba byli na den stejně staří a byli si podobni jako vejce vejci. Oba měli stejně hnědé oči, stejně černé vlasy a chodili také stejně oblečení. Ba i jména měli podobná. Jeden se jmenoval Árán a druhý Árám.

Jejich otec jim dal postavit vedle sebe dva menší, ale krásné paláce, kde bydleli. A dal jim také rádce, kteří je učili, jak moudře a spravedlivě vládnout. Jednou oba princové seděli každý ve své zahradě u vodotrysku a rádcové jim zrovna radili. Tu se ukázalo, že bratři přece jen nejsou úplně stejní, jak se zdálo. Když princ Árán slyšel od svých rádců něco nového, řekl: „To si musím nejprve dobře promyslet,“ a teprve za chvíli pověděl, zdali s radami souhlasí či nik. Sami rádci museli uznat, že princ Árán je nadobýcej moudrý a rozumný.

Zato princ Árák byl lenivý přemýšlet a nad všemi radami jenom mával rukou. „Však od toho jste rádci, abyste mi dobře radili,“ říkal a dál se o nic nestaral.

Když oba princové dospěli, zavolal si je jejich otec k sobě a pravil: „Milý Áráne a milý Áráme, jsem už starý a brzo přijde čas, kdy zavřu navždycky oči. Jeden z vás pak nastoupí na trůn a převezme vládu. Bývá zvykem, že se králem stává nejstarší syn. Vy však víte, že jste se narodili v jeden den. Rozhodnout o tom, kdo z vás je starší, je opravdu těžké. Nechtěl bych nikomu z vás ublížit. Proto sami nad tím uvažujte a pak mi řeknete své mínění.“

Sotva se princ Árák vrátil do svého paláce, obklopili ho rádcové a spustili jeden přes druhého: „Toť se ví, že jediné ty budeš králem. Jsi přece moudřejší než tvůj bratr.“ Radili tak hlavně proto, že počítali s odměnou, kdyby se jejich pán stal opravdu králem. Ale princ Árák zavrtěl hlavou a řekl: „Počkejte do rána a já vám pak povím, co si o tom myslím.“

Ráno si princ Árák svolal všechny rádce a oznámil jim: „Můj otec bude jistě moci ještě nějakou dobu vládnout. Možná přijde na to, jak určit svého nástupce. A kdyby jím byl můj

bratr, já budu spokojen. Vždyť mi nic neschází.“ Marně ho rádci přemlouvali. Princ stál na svém.

Zato s princem Árámem měli jeho rádcové snadnější pořízení. Když mu tvrdili, že on se nejlépe hodí za krále, řekl: „Když myslíte, tak já jím tedy budu.“

„Ale co s tvým bratrem, kdyby se také on o trůn ucházel?“

„Už to s ním nějak zařídte.“ Princ Áráam těmito slovy nemyslel nic zlého, jen mu bylo lhostejné, jak to rádci bratrovi řeknou. Hlavně že on sám bude slavným králem. Rádci si to však vyložili tak, že si princ Áráam přeje, aby byl jeho bratr zabít. Nelenili a najali potají vraha jménem Gaúr, který měl přijmout v Áránově paláci službu jako zahradník a prince zabít ve chvíli, až bude podle svého zvyku odpočívat sám na zahradě.

Všechno se dařilo tak, jak to Árámovi rádci připravili. Gaúr se ohlásil v Áránově paláci jako zahradník a byl do služby přijat. Staral se pilně o květiny, a přitom v rukávě ukrýval dýku. Čekal na vhodný okamžik, kdy bude moci prince Árána zbavit života. A ten okamžik přišel. Princ Áráam si jednou odpoledne lehl do stínu palmy, poslal své rádce pryč a usnul.

Gaúr to zpozoroval, ale šel se ještě pro jistotu přesvědčit, že opravdu není nikdo nablízku. Nenápadně se plížil podél zdi, rozhlížeje se opatrně kolem, a naoko se tvářil, že upravuje růžové záhony.

Tu se otevřela malá dvířka v kamenné zdi, oddělující zahradu obou princů, a vstoupil tudy princ Áráam. Přišel navštívit svého bratra. Když jej však uviděl spícího, nechtěl ho rušit, lehl si vedle něho a také usnul.

Gaúr se přiblížil k místu, kde jeho pán odpočíval, a připravil si dýku ke smrtelné ráně. Velice se však lekl, když uviděl místo jednoho prince dva úplně stejné podobou i šaty. Chvilí přemýšlel, kterého z nich má vlastně zabít, ale pak dostal strach, že by se zmýlil, dýku schoval zase do rukávu a šel po své práci. A tak princ Áráam zachránil nevědomky svému bratru život.

Když se to dověděli Árámovi rádci, hledali novou příležitost, jak by Gaúr prince Árána odstranil. Jejich plány však byly nečekaně překaženy.

Sousední král Madžid, který byl strýcem obou princů, se dověděl o tom, že není ještě rozhodnuto, který z nich bude

vlastně jednou králem. Protože myslel nejvíc na sebe a zatoužil rozšířit svou říši, řekl si: „Já to rozřeším. Když se dva nemohou dohodnout, bude vládnout třetí. A tím budu já.“

Zavolal si svého sluhu a řekl mu: „Zde máš dvě stejné skříňky ze slonové kosti. Zajed' s nimi do sousední říše k princům Aránovi a Árámovi. Odevzdej jim je jako dar od strýce, který má své synovce rád, a vyříd' jim, že jim přeji, aby jim prsteny, které jsou uvnitř, pomohly k dobrému.“

Sotva sluha odejel, zamnul si nehodný příbuzný ruce a řekl si v duchu: „Ty prsteny jim určitě pomohou, ale na onen svět. A to bude k dobrému jim i mě.“ Ty prsteny, které poslal svým synovcům, byly totiž napuštěny jedem. Stačilo malé poranění a smrt na sebe nedala dlouho čekat.

U brány Áránova paláce se ohlásil posel ze sousední říše, a když byl k princovi uveden, odevzdal mu skříňku ze slonové kosti a pravil: „Tvůj strýc, král Madžid, ti posílá jako dar tuto skříňku s přáním, aby ti prsten, který je uvnitř, pomohl k dobrému.“

Princ se nejprve udiveně zeptal: „A k čemu mi má prsten pomoci?“ Posel nevěděl a rádci princovi radili, aby dar přijal,

že se třeba ještě ukáže, k čemu je dobrý. Árán chvíli přemýšlel a pak řekl: „Od svého strýce snad mohu dar přijmout.“ Vzal skříňku, poděkoval, otevřel ji a vyňal prsten. Byl ze zlata, nesmírně krásy. Měl podobu hada s dvěma drahokamy místo očí. Když si jej princ navlékal, ucítil, že se lehce poranil o jeho ostrou hranu, avšak příliš si toho nevšímal.

Zatím se ohlásil posel krále Madžida u prince Áráma, a když byl k němu uveden, odevzdal mu skříňku ze slonové kosti a pravil: „Tvůj strýc, král Madžid, ti posílá jako dar tuto skříňku s přáním, aby ti prsten, který je uvnitř, pomohl k dobrému.“

Princ Áráma se také nejprve udiveně zeptal: „A k čemu mi má prsten pomoci?“ Posel nevěděl a rádci princovi radili, aby dar přijal, že se třeba ještě ukáže, k čemu je dobrý. Áráma bez rozmyšlení poslechl. Vzal skříňku, poděkoval, otevřel ji a vyňal prsten. Byl ze zlata, nesmírně krásy. Měl také podobu hada s dvěma drahokamy místo očí. Když si jej princ navlékal, ucítil, že se lehce poranil o jeho ostrou hranu, avšak příliš si toho nevšímal.

Posel odjel a druhého dne se oba princové probudili s bolestmi. Když se to dověděl jejich otec, hned přispěchal

a pak dal svolat nejlepší lékaře z celé říše. Ti prince Árána i prince Áráma prohlédli, ale jenom kroutili hlavami a krčili bezradně rameny. Poznali sice, že prince asi někdo otrávil, ale nevěděli, jak se to mohlo stát a jak je léčit. Král byl celý nešťastný a princové den ze dne chřadli. Na těle se jim vyrazily ošklivé vředy. Už ani nevycházeli ven, jen leželi nebo seděli ve svých komnatách. Jedině k tomu byla nemoc dobrá, že zlý Gaúr neměl příležitost prince Árána zabít.

Jednoho večera vešel do města podivuhodný muž. Byl oblečen v sněhobílé roucho a dlouhý vous mu splýval na prsa. Jeho oči na každém laskavě spočinuly. Když se ho v bráně stráž podle zvyku vyptávala, kdože je, odpověděl tiše: „Jsem lékař.“

„A umíš léčit všechny nemoci?“ tázal se strážný.

„Ano,“ řekl neznámý.

Strážný nemeškal, dovedl cizince ke králi a řekl mu, že je to lékař, který umí vyléčit všechny nemoci, král lékaře úpěnlivě prosil, aby jeho syny zachránil.

„Budou-li se tví synové chtít vrátit do života, rád jim pomohu,“ odpověděl neznámý.

Král jej dal nejdřív zavést do paláce prince Árána. Princ zjasnil tvář, když uslyšel o naději, která mu vysvitla. Poslal všechny rádce ven a zůstal s neznámým lékařem sám. Ten vyňal ze záhybu roucha jakousi věc a postavil ji na stůl. Byla to malá dřevěná skříňka s dvěma skleněnými nádobkami. Z horní do dolní se sypala drobná zrníčka písku. „Nemám víc času, než kolik ukážou tyto přesýpací hodiny. Pak musím jít zase za jinými nemocnými.“

Princ souhlasně pokýval hlavou.

„Tvou nemoc způsobil darovaný prsten,“ pokračoval neznámý muž. „Hleď se ho tedy co nejrychleji zbavit.“

Princ Árán poslechl. Stáhl rychle prsten z prstu, chvilku přemýšlel a pak jej vyhodil oknem ven.

„A co mám dělat, abych byl zase zdrav?“

„Přinesl jsem s sebou bílé roucho. Obleč si je a hlavu si ovaž bílým turbanem. Za pár dní se uzdravíš.“

Princ Árán chtěl ještě lékaře pozvat k večeři, ale písek v hodinách se přesypal a cizinec už spěchal k princovi Árámovi. Když k němu vešel, uviděl v komnatě stůl, pokrytý nejvybranějšími lahůdkami. Princ Árámovi seděl obklopen radci, kteří mu

šeptali: „Přece nebudeš jako tvůj bratr. Hosta se sluší nejprve uctít.“ Princ tedy pověděl: „Dřív, než ti svěřím, co mě trápí, neznámý lékaři, pojíme trochu.“ Lékař postavil na stůl přesýpací hodiny a řekl: „Nemám víc času, než co se písek přesype. Pak musím jít zase za jinými nemocnými.“

Rádci se však tomu jen usmívali a šeptali princovi: „Přece by si netroufal odejít, aniž by tě vyléčil. To on jen tak žertuje.“ I jedli, pili, hodovali a drobný písek v hodinách se bez přestání sypal. Když skončili hostinu, zeptal se Áráma: „Pověz mi tedy, lékaři, proč jsem vlastně tak nemocen?“

„Tvou nemoc způsobil darovaný prsten,“ řekl lékař. „Hled se ho co nejrychleji zbavit.“

„Prsten?“ smáli se rádci. „Kdo to jakživ slyšel, aby se z prstenu onemocnělo!“ A princ dodal: „Přece nezahlodím tak vzácný klenot.“ Vtom se písek v hodinách přesypal a lékař oznámil: „Můj čas vypršel, musím odejít.“

„Oho,“ zvolali rádci, „ještě jsi prince nevyléčil. Však my tě už přinutíme, abys tu zůstal tak dlouho, až bude zdrav.“ Skočili k lékaři a chtěli ho zadržet, ten však vyklouzl ze dveří, a když za ním vyběhli, nikoho už nespatriili.

A tak se stalo, že princ Áráma k velkému žalu svého otce zemřel. A zemřel také proradný Gaúr, který našel v zahradě pod oknem Áránova paláce prsten v podobě hada s dvěma drahokamy místo očí. Chtěl si jej ponechat, navlékl si jej na prst a poranil se jím. Před smrtí vyzradil, k čemu ho zjednali rádci prince Áráma, a tak ani ti neušli spravedlivému trestu.

Králi Madžidovi puklo srdce strachem, když se dověděl, že jeho podlý čin vyšel najevo. A tak se nakonec stal králem princ Áráma, protože byl moudrý. Tuze rád by se byl tomu neznámému lékaři nějak odvděčil, ale už ho nikdy nepotkal. Slychal však, že stejně jako jeho vyléčil ještě mnoho jiných.

Kouzelné brýle

Toho odpoledne byl Jeník doma sám. Měl sice donést mamince ze sklepa uhlí a dříví, ale moc se mu do toho nechtělo. A tak seděl na dvorku na zídce a představoval si, jak by to bylo krásné, kdyby mohl celý den jenom lelkovat. Potom proháněl kocoura, který se schoval až kamsi na půdu. Jeník běžel za ním, ale nemohl jej najít. V podstřeší panovalo přitímí, jen tu a tam probleskovalo skulinami slunko.

Jak tak chodil mezi trámy kolem všelijakého odloženého haraburdí, zakopl o velikánskou černou truhlu pobitou železem. Nepamatoval si, že by se kdy do ní díval. Zvědavost ho přemohla. Nechal kocoura kocourem a zkoušel truhlu otevřít. Víko se však nedalo nadzvednout. Jak po něm Jeník hmatl, ucítil najednou pod prsty knoflík. Stiskl jej – a víko odskočilo. Dychtivě se podíval dovnitř, ale byl zklamán. Zdálo se, že je truhla prázdná. Když však v ní hledal rukama, narazil na jakýsi předmět. Vylovil jej a prohlížel pod škvírou ve střeše. Byla to docela obyčejná dřevěná skříňka. Dala se snadno otevřít

a v ní vězela navlas stejná skříňka, jen o málo menší. Otevřel i tu a v ní byla třetí skříňka. Když do ní nahlédl, spatřil sametovou podušku a na ní ležely brýle. Jejich obruba se leskla jako ze zlata a skla měla duhový nádech. Jeník byl zvědav, jak je brýlemi vidět, a jen tak si je nasadil na oči.

Sotva si je však dal na nos, s údivem zjistil, že střecha nad ním se vlní jako kdyby byla z látky. Nedůvěřivě pokročil dopředu a sáhl na ni rukama. Ano – stál uprostřed velkého nádherného stanu a místo staré truhly viděl bohatě zdobený stůl. Vyběhl ven a zjistil, že stan je vztyčen v neznámé zemi na pobřeží. Z jedné strany bil do skal mořský příboj a na druhé straně se vinula cesta do města, jehož domy vyhlížely za kopcem. Vydal se tedy po cestě, došel k bráně, a když na ni zabušil, sama se před ním otevřela. Vešel a udiveně se rozhlížel. Viděl podivné domy, vysoké i nízké, všechny stejně šedé, bez ozdob a bez zahrádek. Místo oken měly jen kulaté otvory, některé nahoře, jiné uprostřed nebo dole. Dveře chyběly.

Jeník si všechno důkladně prohlížel. Tu se z jednoho domu ozval hlasitý smích a pak slova, z nichž Jeník vyrozuměl, že ho neviditelný obyvatel zve dovnitř. Ačkoliv se mu

příliš nechtělo vstrčit hlavu do otvoru, který byl naštěstí blízko u země, přece se k tomu odhodlal. Začal mít hlad a řekl si, že by stejně musel někoho o trochu jídla poprosit a to by se bez návštěvy neobešlo.

Sotva se vsoukal dovnitř, spatřil podivné divadlo. Uprostřed místnosti ležel na pohodlné pohovce velmi tlustý muž a smál se tak, až se mu kulaté břicho házelo. Mezi tvářemi měl posazen velký nos jako hrušku mezi dvěma jablky. Nad mužem visela žlutá koule, která vydávala zrovna tak jasné světlo jako slunko.

Víc si Jeník nestačil prohlédnout, protože tlustý muž začal hovořit, vybuchuje každou chvilku smíchem: „No to je podařené. Tys šel pěšky. To je ale neslušné.“

Jeník se s podivem zeptal: „A prosím, co je neslušné?“ Tlustoch se znovu rozesmál: „Ty to ani nevíš? To je dobré! Přece to, že chodíš, je neslušné.“

Jeník na to: „A vy snad nechodíte?“

„Ne. Nač také. Na celém našem ostrově už dávno nikdo nechodí. Můžeme celý den odpočívat.“

„A jak to děláte, když chcete vědět, co se děje u sousedů nebo když potřebujete něco koupit a tak?“ Ptal se Jeník.

„Velice jednoduše,“ pravil muž na pohovce. „Chci-li vědět, co se děje kdekoli na ostrově, podívám se na tohle čarovné zrcadlo, pošeptám mu místo, které mi má ukázat, a stane se tak.“

Jeník se nedůvěřivě zadíval na zrcadlo, ke kterému směřoval tlustochův prst podobný válečku na nudle a poslouchal další výklad: „Abys mi věřil, tak se dobře dívej.“ Muž se naklonil k zrcadlu a tiše zavolal: „Zrcadlo, chci vědět, co se děje v paláci našeho vládce.“

Jen to vyřkl, objevila se v zrcadle překrásná komnata zdobená třpytivými drahokamy. Uprostřed ní se lesklo malé jezírko, jehož hladinu čeřil vodotrysk. Podlahu pokrývaly barevné perské koberce a na jednom z nich sedělo v koutě děvčátko s vlasy spletenými do dvou copů a usedavě plakalo.

Tlustý muž se v tu chvíli zamračil a rychle zvolal:

„Zrcadlo dost.“

Komnata s děvčátkem zmizela. Jeníkovi šla z toho všeho hlava kolem. Kdo je ten tajemný muž na pohovce? Jak může

vidět, co se děje jinde? Proč plakalo děvčátko s dvěma copy?

Muž jakoby četl chlapcovy myšlenky: „Zajímá tě asi, jak mohu vidět do jiného domu. To je docela jednoduché. Na střeše mám umístěno veliké umělé oko, kterým se dá otáčet. To vidí do veliké dálky, ba i skrze zeď. Tady ve městě to má každý. A na to děvčátko zapomeň. Je hloupé a nerozumné. Nebo spíš nemocné. Je to dcerka našeho vládce. Považ, usmyslela si, že si bude hrávat na zahradě, znelíbilo se jí pohodlí a chová se velmi neslušně. Marně jí její otec domlouvá, ona jen pláče a pláče. Šije si dokonce sama šaty pro panenky a jednou prý utekla do lesa na maliny. Chudák ubohý.“

Jeník jen mlčky naslouchal a nad těmi zvláštními řečmi kroutil hlavou.

„A jak to děláte,“ zeptal se pak, „jak to děláte, když něco potřebujete? To přece musíte vstát a jít.“

„Ach, ty bláhový,“ rozesmál se znova tlustoch, „na to máme zase jiné pomocníky. Podívej se.“ Ukázal ke stropu, kde na skobách visely jakési podivné nestvůry. Vypadaly jako veliké vosy. Měly totiž křídla, vypoulené oči a páky připomínající ruce a nohy. Muž stiskl knoflík na stole a jedna z vos začala

vrčet a bzučet a pomalu se snášela na zem. Sotva dosedla, tlustoch jí pošeptal pár slov a ona vmžiku odletěla. Než bys řekl švec, byla zpátky a v umělých rukách nesla překrásné jablko. Položila je před Jeníka na stůl, vrátila se opět ke stropu, zachytila se háku a bzučení ustalo.

„To je ohromné,“ zvolal nadšeně Jeník, „to bych si také přál mít. Nic bych nemusel dělat. Všichni by mně to záviděli.“

„Nic není nemožné,“ řekl muž na pohovce. „Můžeš u nás bezevšeho zůstat a všechno mít. Tady je každý na takové vynálezy zvyklý a já jsem rád, že ses tu objevil a že ti mohu ledacos předvést. Ale teď se najíme.“

Stiskl zase knoflík a vosy - sluhové přinesly talíře s nejvybranějšími pokrmy. Jeníka překvapilo, že neviděl žádné příbory. Vtom vyjela ze stolu kovová ruka se lžící, nabrala na talíři jídlo a nesla je k Jeníkovým ústům. Stačilo je jenom otevřít a pak zase zavřít. Z kohoutků nad stolem tekla limonáda, žlutá, růžová, červená, zelená – podle přání. A ruka podávala ochotně sklenice.

„A teď ti povím to nejlepší,“ ozval se neznámý hostitel, když dojedli. „To, co jsi viděl, a ještě víc, jsem vymyslel já. Já sám.“

Jeník se hluboce uklonil.

„Teď si běž prohlédnout celé město, ať se s ním seznámíš, chceš-li tu zůstat. Už ti jistě nebude divné, když se někdo zasměje tomu, že chodíš. Nashledanou.“

Jeník poděkoval a protáhl se opět kulatým oknem do ulice. Jak tak po ní krácel, všiml si, že velká ošklivá oka na střechách domů se za ním otáčejí. To si ho obyvatelé města důkladně prohlíželi. Co chvíli se nad ním kmitly velikou rychlostí vosy. Některé s prázdnými pákami a jiné nesly všelijaké předměty.

Ani človíček se nikde neobjevil, jen tu a tam se z kulatých otvorů ozval nehorázný smích. Začalo se pomalu stmívat. Jeník stanul před rozložitým domem. Na první pohled bylo zřejmé, že je jiný než ostatní. Stál na jednom jediném sloupu. Chlapec si jej chtěl důkladně prohlédnout a vydal se na obchůzku kolem pevného plotu, jímž byl dům obehnán. Tu uslyšel tiché vzlykání. Šel podle sluchu, až v houstnoucím šeru rozeznal jakousi postavičku ve světlých šatech schoulenou v houští za plotem. I přes šedý závoj soumraku dobře poznal,

že je to ono děvčátko na obraze, které viděl v zrcadle u tlustého vynálezce.

„Proč pláčeš?“ zeptal se tiše. „Kdo ti ublížil?“

Děvčátko sebou trhlo a vyděšeně se podívalo na nenadálého svědka svého smutku. Když však zjistilo, že je to chlapec stejně starý jako ona, řeklo bázlivě: „Kdo jsi?“

„Jeník. A ty?“

„Esterka!“

Jeník se chtěl přitáhnout blíž k plotu, aby jejich rozhovor nikdo neslyšel, a vztáhl ruce ke kovovým tyčím.

„Nechytej se plotu,“ zvolala Esterka. Ale už bylo pozdě. Jeník ucítil, že mu ruce k tyčím jako by přimrzly, a on se nemohl pustit. V tu chvíli se ozval z kulatého otvoru v domě strašlivý hlas: „Tak se zase jeden všetečný zvědavec chytil. A s tebou, Ester, teď také pořádně zatočím. Budete mít oba dost času přemýšlet a polepšit se.“

Hlas zmlkl. Tu se nad nimi ozvalo hrozivé bzučení. Přiletěly čtyři obrovské vosy, které měly na hlavách zelené vojenské čepice se stříbrnými trojúhelníky. Dvě chytily milého Jeníka

za ruce a k čelu mu přitiskly skleněnou kuličku. V tu chvíli se Jeník mohl pustit plotu, ale byl zajatcem vosích vojáků, kteří se s ním vznesli do výše a zamířili k nevzhledné budově na konci zahrady. Jeník si všiml, že Esterku nesou jiní dva vojáci za ním. Po krátkém letu, při kterém měl chlapec pořád strach, že ho vosáci pustí a že si rozbije nos, vletěli všichni velkým kulatým oknem do temné místnosti. Vosy je položily na podlahu, vyletěly ven, zabouchly okenici a zmizely.

Obě děti si sedly ke stěně svého vězení, opřely se o studené kameny a byly chvíli zticha. Pak se ozval Jeník: „Proč tu vlastně jsme? A co s námi bude?“

Esterka si setřela slzy a řekla: „Ty vůbec nevíš, kde jsi. Hned jsem si to myslela, když jsem tě uviděla, jak jdeš bezstarostně ulicí. To u nás nikdo nedělá. A jak ses sem vlastně dostal?“

Jeník povyprávěl Esterce celý svůj příběh, který začal objevením brýlí na půdě. Však je měl pořád na nose.

„Poslyš, Jeníku, vždyť ty se můžeš odtud dostat.“

„To bych rád věděl, jak?“

„Jednoduše. Když všechno zavinily kouzelné brýle, tak si je sejmi z očí a zachrániš se.“

„A co ty? Copak tě tu mohu nechat samotnou?“

„Já jsem už na to zvyklá. Hlavně, že ty budeš na svobodě.“

Ačkoliv se Jeník bránil, přece ho Esterka přemluvila, aby si brýle sňal. Když se však o to pokusil, zjistil, že je má k nosu jako přirostlé.

„To je divné. Možná, že se dají nasadit a sejmut jen ve stanu, o kterém jsi vyprávěl,“ mínila moudrá Esterka a na tom zůstalo. Pak děvčátko vyprávělo o tom, čemu se chlapec ve městě tolik podívoval.

„Naše město dal zbudovat můj tatínek, který je také jeho vládcem. Našel si jednoho vynálezce, a protože je velice bohatý, dal si zařídit všechno podle svého přání.“

„Toho vynálezce znám,“ vpadl do Esterčina vyprávění Jeník. „Je hrozně tlustý a bydlí dole v ulici.“

„Ano,“ pokývla Esterka hlavou. „Tady mají lidé všechno, nač si jen vzpomenou. Mohou jenom sedět nebo ležet, natáhnout ruku, zmáčknout knoflík nebo zašeptat příkaz –

a všechno se jim splní. Ty vosy jsou umělí tvorové, kteří dělají všechno místo lidí."

„A proč jsi vlastně plakala? Já jsem tě viděl plakat už v zrcadle u vynálezce dřív než jsem tě našel na zahradě."

Esterka zesmutněla a potom tiše řekla: „Pláču, protože se mi ten pohodlný život vůbec nelíbí. Co je mi to platné, že mám skříň plnou čokolády, že nemusím nic dělat, že mohu jen spát a odpočívat, když nesmím jít ven, když nemám žádné kamarády a kamarádky, se kterými bych si hrála, když vidím květiny jenom v zrcadle a ne doopravdy, nač mi to je, když nejsem ani trochu šťastná...." Děvčátko se dalo znova do pláče. „Tatínek mi ve všem brání. Zlobí se na mě, že prý dávám celému městu špatný příklad."

„Neplač," těšil Jeník Esterku a pohladil ji po vlasech. „Musíme teď přemýšlet, jak se odtud dostat."

„To bude těžké. Slyšela jsem, že tento dům byl postaven z velkých kamenů a okenice jsou pevné."

Jeník se dal do obhlídky vězení. Najednou vykřikl: „Nápis, objevil jsem těsně u podlahy nápis."

Esterka přiběhla a oba páry očí začaly v přítomnosti luštit jed-

notlivá písmena. Bylo jich patnáct.

N E M Á K Ý L Í B J E D E L H

„Rozumíš tomu?" ptal se Jeník. „Já ne."

„Já také ne," přiznala se Esterka.

Děti si sedly na zem a přemýšlely.

„Ať to čtu zepředu či zezadu, tak nevím, co s tím," povzdechl si Jeník.

„A četl jsi to opravdu zezadu?"

Jeník mávl rukou: „To není stejně nic platné." Přece však jen zkusil skládat písmena ve slova od konce."

„Už to mám," zavolal. „Už jsem na to přišel." A začal číst: H L E D E J B Í L Ý K Á M E N

„Ale co to znamená?" ptala se Esterka.

„Nic se nestane, když se po bílém kameni poohlédneme. Třeba ten, kdo tohle vězení stavěl, měl dobré srdce. Ty jdi vpravo a já půjdu vlevo a každý kousek zdi dobře prohlédneme."

Trvalo jim to dost dlouho, než Esterka zvolala: „Tady je!"

Opravdu. Do zdi byl zasazen kámen, který se od ostatních lišil svou barvou. Děti si s ním však nevěděly rady. Zkusily ho vytáhnout, ale vězel ve zdi pevně. Vypadalo to beznadějně.

„Tak se mi zdá, že si chtěl někdo udělat jenom legraci,“ zamračil se chlapec a kopl do bílého kamene. V tu chvíli údivem zkoprněl. Ve zdi se otevřel otvor, kterým se člověk mohl lehko protáhnout, a za ním se černala chodba. Děti do ní vstoupily, tápaly rukama po zdech a pomalu postupovaly kupředu. Netrvalo to dlouho; chodba končila otvorem, nad kterým zářil srpek měsíce a blikaly jasné hvězdy. Jeník a Esterka se octli uprostřed divokého, neproniknutelného křoví.

„Jsme v opuštěném koutě zahrady,“ šeptala Esterka. „Sama jsem tu nikdy nebyla. Ale dál se nedostaneme, protože kolem celé zahrady je plot. Kdo se ho chytí, nemůže se už pustit, leda by měl kouzelnou kuličku. Však to dobře víš. A nejsme ptáci, abychom plot přeletěli.“

Jeník usilovně přemýšlel: „Už vím, jak se odtud dostaneme.“

„Jak?“

„Snadno. Ukážu ti to.“

Zavedl Esterku k plotu, u kterého rostla mohutná lípa. Vyhoupl se do jejích větví a zavolal na Esterku: „Podej mi ruku.“ Za chvíli oba postupovali po silné větvi, která přečnívala přes plot. Za plotem seskočili na zem a byli volní. Vydechli si a dali

se do běhu. Brána v hradbách, na kterou zatloukli, se naštěstí sama otevřela. Drželi se za ruce a Jeník zamířil tím směrem, kde stál stan a kde si chtěl sejmut z očí kouzelné brýle. Doufal, že se tak oba zachrání. Vtom se za nimi ozvalo třesnutí. Ohlédli se a Esterka stiskla v obavách Jeníkovi rameno. Na obloze se objevila žlutá koule, která stoupala vysoko, převysoko a zářila jako slunko, takže se noc proměnila v den.

„Už objevili náš útěk,“ zvolala Esterka „a tlustý vynálezce se chce pochlubit tím, co umí. Ale snad i my při tom světle najdeme snadněji tvůj stan.“

Běželi a běželi, co jim nohy stačily. Tu uslyšeli hrozivé bzucení, a když se Jeník ohlédl, uviděl v dálce malý mráček a ten mráček byl celý oddíl vos, které dostaly příkaz, aby je polapily. Esterka a Jeník utíkali, co mohli, ale vosy byly rychlejší a blížily se víc a víc. Hukot zesílil a roj zamířil rovnou k dětem.

Avšak před zraky dětí se už objevilo pobřeží omývané mořskými vlnami a na něm se vzdouval hedvábný stan. Esterka a Jeník napjali poslední síly. Vosy byly téměř nad nimi. Zbývalo ještě pár kroků. Jeník běžel jako první a děvčátko dr-

žel za ruku. Těsně před stanem uvízl chlapec v syrkém písku, ztratil rovnováhu a natáhl se jak dlouhý tak široký pod vzduchovou stanovou plachtu. Zakryl si oběma rukama obličej, a když padal, ozval se za ním hlas: „Jeníku, Jeníku.“

A právě v tom okamžiku mu kouzelné brýle spadly na zem, narazily na kámen a jejich skla se roztržila na tisíc kusů. Jeník se rozhlédl a zjistil, že sedí na půdě u staré bedny a že brýle, které všechno zaviniily, leží rozbité u jeho nohou.

„To se mi zdál divný sen,“ řekl si chlapec v duchu. Vtom se však volání ozvalo znovu: „Jeníku, Jeníku.“

„Copak je to možné, aby Esterka byla tady také? Copak to nebyl sen?“ Jeník vyskočil a utíkal za hlasem. Seběhl po schodech a na chodbě uviděl sousedovu Aničku.

„Jeníku,“ řekla překvapeně, „kde jsi? Dům je otevřený a ty nikde. Přišla jsem se tě zeptat, půjdeš-li se koupat, hledám tě, volám, ale marně.“

„To jsi ty?“ Odpověděl trochu zklamaně Jeník.

„A kdo jiný?“

„Já jsem myslel.... Tys nebyla se mnou v tom vězení? Víš,

já bych stejně v tom městě nechtěl žít. To nic není – jenom sedět, ležet a jíst.“

„O čem to vykládáš?“ divila se Anička.

„Já ti to povím od začátku.“ A Jeník se dal do vyprávění o podivuhodném příběhu s kouzelnými brýlemi.

„A máš ty brýle? Mohli bychom se tam aspoň na chvíli podívat?“ navrhovala Anička.

„Brýle už nemám. Spadly mi na zem a k ničemu nejsou. Jsem vlastně rád, že to tak dopadlo. Je to přece jen stokrát lepší, že smím doma pomáhat, chodit do školy, na zahradu, do lesa, hrát si. Počkej na mě chvíli, donesu mamince dříví a uhlí a pak se půjdeme vykoupat.“

Anička Jeníkovi pomohla a potom oba utíkali k rybníku.

Stará studna

Už dávno nesloužila tomu, aby občerstvovala svou vodou. Její pramen vyschl, a tak tu zůstala nepotřebná, její dřevěné pažení trouchnivělo a otvor zarůstal houštím. Lidé do ní odhazovali střepy a staří pamětníci říkali, že prý je tak hluboká, že ji stejně nikdy nikdo nezasype.

Když Petr dorostl, chodil kolem staré studny do lesa.

„K ní nechod“, varovala ho vždycky maminka, „zábradlí by se mohlo prolomit a spadl bys dolů.“

Petr sice studnu vždycky obcházel, ale cosi mu pořád našeptávalo, že to, co mu maminka zapověděla, se nemusí brát tak přísně. Jednou šel Petr zase kolem staré studny a v ruce držel džbánec. Slunce hořelo a to odpoledne bylo jako stvořené ke sbírání ostružin. Když Petr míjel studnu, všiml si, že nad jejím otvorem roste ostružiník a na něm ty největší plody, jaké jen mohou být. A ostružiny jako kdyby na něho kývaly a volaly: „Pojď si nás utrhnout.“ Petr se dlouho nerozmýšlel. Pro všechny případy se rozhlédl, zdali ho někdo nevidí,

a předem si umíní, že zůstane u studny jen tak dlouho, dokud neposbírá ty největší plody.

Ty byly dobré! Ještě dva poslední a ... Chlapec se natáhl přes zábradlí a prsty se skoro dotkl lákavých ostružin, když vtom se ztrouchnivělé pažení prolomilo. Petr zavřel oči. Padal kamsi dolů, padal velice dlouho, avšak necítil, že by to byl prudký pád, spíš měl pocit, že ho někdo nese. Když měl pod nohama zase pevnou zem, otevřel oči a s údivem zjistil, že stojí uprostřed veliké rozkvetlé louky. Takovou krásu ještě nikdy neviděl. Tráva byla hebká jako poduška a z ní vyhlédaly květy zvláštních tvarů. Některé vypadaly tak, jako kdyby bylo na stonku navlečeno množství barevných perel, jiné jako duhové koule a další jako trubičky se šlehačkou – až oči z toho přecházely.

Ale v té kráse bylo něco divného. Petrovi se zdálo, že louka je nějak smutná. I jemu bylo smutno. Pak si uvědomil, čím to je. Vždyť z ní nevanula ta omamná vůně, kterou měl na lukách tak rád, vůně trav, květin, slunce a země. Když na to Petr přišel, všechna nápadná krásy květů se mu zošklivila. Rychle spěchal odtud pryč do nedalekého lesa. U pěšiny

si všiml keře plného nádherných ostružin. Byly několikrát větší než ty u studny a visely z trnitých prutů jako hrozny.

Aspoň se doma něčím pochlubím, pomyslel si Petr a začal chvatně trhat ostružiny do džbánu. Za chvíli jej měl plný a poslední hrst chtěl sníst. Hned je však vyplivl. Byly bez chuti. Petr honem obrátil celý džbánek dnem vzhůru. Takové překvapení domů nosit nemusel. Pokračoval v cestě a trápila ho žízeň. Když vstoupil do lesa, ohlížel se po studánce. Našel ji pod obrovitým smrkem. Vytékal z ní drobný potok. Nabral vodu do džbánu, posadil se pod smrk a těšil se na odpočinek. Ale sotva udělal první doušek, vylil vodu na zem. Byla slaná až běda a nedala se pít. Petr byl z toho všeho nešťastný. Ale ještě neplakal. Ještě si dělal naději, že všechno dobře dopadne.

Přišel na to, že vlastně doposud nepotkal živou duši. Na louce i v lese byl docela sám. Že by tu nikdo nebydlel? Avšak hledat lidské obydlí v hustém lese je těžké. Petr si vzpomněl na to, co se dělá, když někdo zabloudí. Vyhlédl si nejvyšší smrk, džbánek mu položil ke kořenům, a vyšplhal se nahoru. Rozhlížel se na všechny strany. Bylo mu divné, že tu ani větřík nefouká, ani vrcholky stromů nešumí. Jen obrovské ticho leželo

koldokola. Napínal oči, aby uviděl nějaký domek. Ano – tam na mýtině stojí. Je celý ze dřeva. Petrovi se dokonce zdálo, že se z komína kouří. Div nevykřikl radostí. Zapamatoval si dobře směr, slezl ze stromu, vzal džbánek a vydal se za dřevěným domkem na mýtině. Našel jej zanedlouho. Oddechl si ulehčeně, když konečně stál u dveří a zaklepal na ně. V duchu si říkal, jak těm neznámým lidem vypoví své dobrodružství a jak je poprosí o pomoc.

Ale na zaklepání nepřišel nikdo otevřít. A tak když třikrát zaklepal a nic se nedělo, osmělil se a stiskl kliku. Dveře nebyly zamčené. Otvíral je pomalu a s obavami. Když byly dokořán, vešel a zjistil, že v domku nikdo není. Několikrát zavolal, ale vyplašil jenom ptáky v lese. Žádný lidský hlas se mu neozval.

Uvnitř bylo všechno zařízeno k bydlení. Stůl, židle, postel, kamna. Když se Petr kamen dotkl, překvapeně ucukl rukou. Byla ještě teplá. Tak přece jen ten kouř znamenal, že tu někdo topil. Ale kdo? A kam odešel?

Při podrobnější prohlídce místnosti zahlédl Petr na zdi polici a na ní silnou knihu, pero a inkoust. Zvědavost mu neda-

la do ní nenahlédnout. Když začal číst, co v ní bylo napsáno, velice se podivil. Byly tam totiž takovéhle věty:

Lhal jsem, že jsem byl v houslích, a zatím jsem sáňkoval.

Posmívala jsem se Alence Karpíškové, že dostala pětku ve škole.

Přivázal jsem kočce na ocas plechovku.

Byla jsem pyšná, že mám krásnější pannu než Vendulka.

Ukradl jsem z tatínkovy zásuvky peníze a koupil si za ně vanilkovou zmrzlinu.

Za každou z těchto vět bylo pak podrobně vypsáno, kdy a kde se to stalo a jak se viníci dostali podobným zvláštním způsobem jako Petr do této divné země, kde nic nevoní, kde nechutná jíst, kde je slaná voda a veliké ticho, a jak objevili dřevěný domek. Víc tam nestálo nic.

Petr vzal pero jako kdyby mu někdo vedl ruku, namočil je, špičku otřel o okraj skleničky, aby neudělal kaňku, a za poslední zápis krasopisně připojil:

Byl jsem neposlušný.

A vylíčil, jak trhal ostružiny na zakázaném místě, jak se

pažení studny prolomilo a on spadl na louku - zkrátka to, co už známe. Když skončil, napadlo mu: Kam se poděli všichni ti, kteří tu byli přede mnou? – Náhle měl pocit, že je sám, docela samotinký ve velikém, neznámém světě. Pociťoval úzkost a zármutek, že se už nikdy nevrátí domů a že ho nikdo nebude mít rád a že nenajde nikoho, kdo by ho potěšil. Srdce se mu sevřelo bolestí. Vyšel ven a dal se do pláče.

Tu se nad ním ozval hlas: „Kdopak mě to ruší ze spánku?“ Petr se podíval vzhůru a spatřil, že na stromě nad ním sedí sova a koulí ospalýma očima.

„To jsem já, nešťastný Petr,“ představil se. Zdálo se mu, že i ta sova je smutná jako všechno, co toho dne viděl, a že se jí u oka za brýlemi třpytí slza.

„A pročpak jsi nešťastný?“ ptala se sova.

Petr jí pověděl celý svůj příběh, jak trhal ostružiny na zakázaném místě, jak se pažení studny prolomilo a on spadl na louku - zkrátka to, co už známe. Sova poslouchala, kývala hlavou a mlčela. Petr skončil a vzpomněl si, že sovy slynou moudrosti. I poprosil smutnou sovu, aby mu pověděla, v jaké zemi se to vlastně ocitl.

„Toto je říše nezbedníků,“ řekla sova a opět se odmlčela. „A proč tu nic nechutná a nevoní?“

„Jak by také mohlo?“ pravila sova. „Kdo to jakživ slyšel, aby nezbedníkům něco chutnalo a vonělo?“

„A, moudrá sovo, čím to, že voda ve studánce je slaná?“

„Vždyť je plná slz. Tady se mnoho lidí moc naplakalo.“

„A kde jsou teď? Kam odešli?“ ptal se Petr.

„Někteří se vrátili domů, ale mnoho jich tu zůstalo a usoužili se.“

„A jak já bych se mohl vrátit domů?“ vyzvídal Petr.

„To, chlapče, nevím, jelikož tak moudrá přece jen nejsem.“

Když to Petr uslyšel, dal se znova do pláče. Slzy mu stékaly po tváři a padaly do džbánu.

Chtěl se sovy ještě na ledacos zeptat, ale když zjistil, že usnula, bál se ji znova budit.

Plný smutku a se džbánkem slz v ruce se vydal na zdařbůh lesem. Nemohl se smířit s tím, že by domů nevedla žádná cesta. A litoval té chvíle, kdy zatoužil po ostružinách nad starou studní. Tu před sebou uviděl trní, obyčejné, nevzhledné trní. Něco se v něm hýbalo. Podíval se blíž a objevil v něm beránka, který uvízl v hustém křoví a nemohl odtud.

„Počkej,“ zavolal na něho Petr, „pomohu ti.“ Položil džbáněk se slzami na zem a šel beránkovi na pomoc. Nedbal, že ho trní do krve píchá. Rozpletl je a vyvedl beránka ven.

„Za službu, kterou jsi mi prokázal, ti splním přání,“ promluvil tiše beránek.

„Přál bych si, abych našel cestu domů.“

Šli dlouho a dlouho, šli přes doly a hory, hned se brodili řekami a hned putovali po úzkých stezkách nad propastmi. Když už byl Petr moc unavený, poprosil beránka, že by si chtěl odpočinout. Beránek pokýval hlavou, Petr opřel džbáněk se slzami o pařez a ve chvílce usnul. Když se probudil, marně beránka hledal. Rovnou před ním se červenala střecha jejich chalupy a před ní na trávníku maminka zrovna bělila prádlo.

Petr si nedovedl vysvětlit, jak se ocitl tak blízko domova. Vzal džbáněk plný jakoby rosy. Nesl jej opatrně domů celý šťastný, že nemusel zůstat v říši nezbedníků. A těšil se z toho, že louky voní, jahody, maliny a ostružiny chutnají a že voda zahání žízeň a že má kolem sebe lidi. A ty slzy, které si přinesl s sebou ve džbánu, si schoval do lahvíčky, a když dospěl, brával ji do ruky a říkal:

„Slzy přece jen nejsou marné.“

Šaty pro jaro

Byla noc a nebe hvězdami vyzdobené a země přikrytá sněhovým peřím a žlutý měsíc nahlížel při procházce oblohou do oken. Všude už zhasli a schovali se před zlou zimou do peřin, jen v jednom domku na konci vesnice se ještě svítilo. Seděl tam u kamen mladý krejčí. Jiřík se jmenoval. Skláněl se nad roztřepeným zimníkem a jehla s nití se mu v ruce kmitala sem a tam, aby Honza z hájovny mohl v kabátě zase zítra do školy.

A tak Jiřík pracoval a potichu si přitom zpíval a z poličky nad postelí se na něho díval ponocný, který se chystal už už zatroubit půlnoc. Toho ponocného ušil Jiřík ze zbytků látky, aby si s ním mohly hrát děti, které někdy přišly na návštěvu.

Jiřík měl v koutku srdce jedno veliké přání. Chtěl jednou ušít krásné nové šaty, na kterých by mohl ukázat, že se poctivě vyučil svému řemeslu. I teď si v duchu představoval, že drží v ruce místo zimníku šustící hedvábí, které bude mít na sobě nejkrásnější nevěsta.

Najednou kdosi zaklepal na dveře.

„To si jdou pro zimník,“ pomyslel si Jiřík a udělal poslední steh. Když se však otočil a zadíval se ke dveřím, spatřil v nich neznámého muže, který vypadal, jako kdyby hledal nocleh. Než ho však Jiřík mohl pozvat dál, pozdní návštěvník řekl: „Jdu pro tebe, Jiříku.“

„Pro mne?“ podivil se Jiřík.

„Ano. Obleč se.“

„A kam půjdeme? A kdo odvede mou práci?“ ptal se Jiřík a ukázal na spravený zimník.

„Nic se neboj a o nic se nestarej. Všechno je zařízeno. Čeká na tebe práce, jakou sis vždycky přál.“

Po chvíli vyšli oba do mrazivé noci. Před domem na ně čekaly sáně a sotva do nich vstoupili, dali se koně v let. Jeli rychleji než vítr, a přece jízda trvala celou noc. Sněhu ubývalo a před rozedněním přesedli do bílého kočáru. A koně zase běželi s větrem o závod přes hory, doly, lesy, řeky, sníh už dávno zmizel a kolem dokola, kam jen oči dohlédly, se zeleňala tráva.

Sjížděli do údolí. A když projeli hvozdem, který jim zastíňoval výhled, objevil se před nimi bílý zámek, divoucí div, jehož věže se vypínaly až k oblakům. A kolem zámku ve stínu pod stromy, u jezírek, na paloučích, všude, kam se člověk podíval, seděli lidé a šili.

Kočár zastavil. Průvodce zavedl Jiříka k bělavé břízce, pod kterou bylo ještě místo. Ležela tam celá hromada jemného hedvábí, lehounkého tylu, nadýchaných krajek, saténu a kdovíčeho ještě. A vedle v trávě malé pouzdro se stříbrnými jehlami a klubky tenounkých nití. Jiřík si k té kráse klekl a nestačil se divit.

„Chtěl bys z toho šít šaty?“ ptal se neznámý muž, který ho sem přivezl. Jak by Jiřík nechtěl! Vždyť zrovna po tom toužil. Ještě než ho průvodce opustil, ukázal k sousední břízce a řekl: „Kdybys něco potřeboval, tam se můžeš poradit. Já už musím zase jít.“ A odešel.

Jiřík navlekl do jedné z jehel nit, vybral si bílý hedváb, který už kdosi nastříhal, a šel k sousední břízce na radu. Seděla tam švadlenka a usmívala se.

„Pověz mi,“ prosil ji Jiřík, „pověz mi, jak mám šít?“

„Jak umíš nejlíp,“ odpověděla mu. „Podívej se.“

Jiřík vzal do rukou hotové šaty lehké jako dým a dech se mu nad nimi zatajil. Stehy byly tak jemné, že je ani neviděl. Už věděl, jak má šít.

„Pro kteroupak nevěstu asi budou?“ ptal se.

„Nevím,“ řekla švadlenka, „ale jistě pro tu nejkrásnější.“

A tak se seznámili. Jiřík se dověděl, že švadlenka se jmenuje Kateřina a že je ze sousední vesnice. Dali se do šití spolu. Šili a šili po celé dny, vyprávěli si a zpívali písničky a práce jim šla pěkně od ruky.

Komnaty v zámku se zatím plnily bílými, růžovými a žlutými šaty, hebkými a nadýchanými, které si měla obléci nejkrásnější nevěsta na světě. Dny ubíhaly, hedvábí, tylu, krajek a saténu pod břízkami ubývalo, až jednoho večera přišel za nimi zase ten neznámý muž, který je sem pozval, a řekl:

„Práce je u konce. A vy, Jiříku a Kateřino, jste byli ze všech nejpilnější. Můžete si přát, co chcete; všechno vám splním.“

Kateřina a Jiřík se na sebe podívali a dlouho nepřemýšleli.

„Přáli bychom si,“ řekli oba najednou, „abychom měli pořád takovou radost jako tady.“

„Dobrá,“ usmál se průvodce, „ale teď už nasedejte.“

Kde se vzal, tu se vzal, stál vedle nich bílý kočár, nasedli do něho a koně zase ubíhali celou noc přes řeky, lesy, doly, hory – a za svítání zastavili na kopci nad vesnicemi, kde Jiřík a Kateřina byli doma. Vystoupili, poděkovali, rozloučili se – a než se nadáli, byli sami. Slunko se rozzářilo nad krajem. Z hájovny u lesa vyběhly děti – Honza už dávno odložil zimník – a volaly:

„Podívejte se, letos brzy rozkvetly stromy.“

Ano, všude kolem bylo plno květů, bílých, růžových, žlutých, hebkých a nadýchaných a lehkých jako dým. Jaro se obléklo jako nějaká nevěsta do šatů z hedvábí, tylu, krajek a saténu.

Kateřina a Jiřík se dlouho a mlčky na tu krásu dívali. A za čas byla svatba a oba až do konce života vzpomínali, jak kdysi šili šaty pro jaro. A radost je nikdy neopustila.

O dobrém králi

Jednou – je tomu už dávno – vládl v jedné zemi král, který byl docela jinačí než všichni králové, o kterých kdy kdo četl v pohádkách. Pravda – hrad měl na kopci, ale ten kopec byl uprostřed města a nebyly na něm žádné hradby a příkop s vodou. K hradu vedla třeshňová alej a každý mohl až na nádvoří, do královských pokojů i zahrad. Však tam také ve všední den i v neděli chodilo tuze moc lidí na procházku, a když zrály třeshně, tak si každý natrhal, kolik chtěl, protože tam nehlídali žádní zbrojnoši. Král sám nebyl ani trochu pyšný. Nenosil korunu ani červený plášť – a kdyby neměl krásné bílé vousy, tak by ho snad ani jeho vlastní poddaní nepoznali, kdyby ho potkali. A ten král měl takové zvláštní záliby. Nehonil zvěř ani nevedl války, ale každý den ráno dal zapráhnout do vozu pár bílých koní a jel pokaždé jinou cestou podívat se po svém království.

Když přijel do vesnice, dal zastavit, vystoupil a ptal se, jak se komu vede, zda není někdo nešťastný nebo nemocný, tázal se, nejsou-li mezi lidmi nějaké hádky – zkrátka – vyzvě-

děl všechno, co koho bolí, hladovým dal jídlo, sváry urovnal, zarmoucené potěšil, a protože se vyznal v bylinkách, každého nemocného vyléčil.

Tak se to opakovalo každého dne. A když už ty královské cesty k lidem trvaly velice dlouho, přestaly se poddaným najednou líbit. Říkali: „Nač my potřebujeme takové krále? K léčení stačí felčar. Chudým pomůžeme sami. Hádky urovná soud; však už si najdeme moudré rychtáře. Král, ten má pěkně vládnout, mít v ruce žezlo a jablko a na hlavě zlatou korunu, jezdit v kočáře, bydlet v pořádném hradě, pořádat hony a hostiny, vést vojny a dobývat sousední království – a vůbec, být prostě panovníkem, jak se sluší a patří. Takhle abychom se styděli!“

I sešli se poddaní a napsali králi takovýto list:

„Milý pane králi,

víme, že jsi dobrý král, ale to je málo. Chtěli bychom, abys byl jako jiní králové. Nemohl bys třeba postavit nedobytné hrady? Nebo udělat válku, aby se o Tobě vyprávělo? Takhle nikdo na světě ani neví, že jsi králem. Než mít takového krále, jako jsi Ty, to už je líp nemít žádného.“

Podepsali, zapečetili a dali list nejváženějšímu rychtáři, aby jej ještě toho dne zanesl na hrad a vhodil otevřeným oknem do královské komnaty.

Pak se rozešli a čekali, co bude.

A bylo!

Když se ráno probudili, nevěřili svým očím. Královský hrad se celý proměnil. Stál na skále obehnán zdmi hladkými jako sklo. Kolem hradeb se vinul příkop tak hluboký, že se až hlava zatočila tomu, kdo se podíval dolů. Okna byla zavřena a všude veliké ticho. Toho dne král po prvé nevyjel mezi svůj lid.

„Dobrá,“ řekli si nejdřív poddaní spokojeně, „zdá se, že se náš král přece umoudřil.“ I vydali se na hrad, aby si to všechno prohlédli pěkně zblízka. S námahou se dostali k hlubokému příkopu a dál už nemohli. Marně hledali most a bránu. Nejprve se tomu smáli, ale pak se zlobili a křičeli. Ale nikdo jim neodpovídal.

Tak se vrátili domů a usnesli se, že si ve všem poradí sami, bez krále. Avšak už přitom se nepohodli obyvatelé z Podhradí a z Lipovce, komu má patřiti les, který ležel mezi oběma vesnicemi a kde král hledával léčivé byliny. Řekli si,

že to musí někdo rozsoudit. Ale než došlo k soudu, Podhradští v noci přepadli Lipovec. Lipovci přišli na pomoc z Dobré Vody a Podhradským zase z Dlouhé Lhoty. A za pár dní nebylo města nebo dědiny, kde by se nebojovalo a kde by nebyli ranění a mrtví.

Trvalo to dlouho a možná, že by v království nakonec nezbylo ani človíčka. Všichni byli bojem jako posedlí.

Jenom jeden uhlíř, který bydlil v hlubokých lesích pod hradem, pálil tak jako dřív každý den uhlí a měl všechny, kteří k němu chodili, stejně rád, ať už byli z Podhradí nebo z Lipovce. Až jedenkrát za ním přišli lipovští vojáci – ti nosili zelené klobouky s peřím – a že musí s nimi, protože to nejde, aby prodával nepřátelům uhlí. A tak ho odvedli pryč.

Ten uhlíř měl dcerku Elišku. Když k nim vojáci přišli, bála se a schovala se před nimi. Slyšela však všechno, co se přihodilo. Byla schoulena ve výklenku pod schody na půdu. Když všichni odešli, dala se do usedavého pláče. Vzlykajíc vykradla se z domu a vydala se hledat svého tatínka. Šla lesem, sama, samotinká – a nevěděla, kterou cestou jít. Při tom bloudění najednou uviděla před sebou královský hrad. Byl

smutný a tichý, jeho zdi se leskly na slunko. Eliška šla kolem hlubokého příkopu a vzpomínala na to, jak jí tatínek vyprávěl, že král, který tu bydlí, pomáhal lidem a že se jim to znelíbilo a že on od té doby z brány nevyjel.

Když tak v pláči chodila kolem hradu, otevřelo se jedno okno a Eliška v něm uviděla samotného krále. I prosila ho: „Pane králi, vím, že jsi dobrý a spravedlivý, prosím, pomoz mi najít tatínka.“ Jen to dořekla, stal se divoucí div. Hradby se rozestoupily a z nich se pomalu spouštěl přes příkop padací most. A Eliška viděla, jak po něm jde sám král, stařec s bílými vousy, a bere ji za ruku.

Tak spolu šli cestou necestou, až přišli do Lipovce, kde zrovna zuřila největší bitva. Domy hořely, šípy se kmitaly vzduchem a odevšad se ozýval křik, pláč a sténání. Král se však nebál. Šel rovnou až na náves a Eliška pořád s ním. Neměla také strach, protože se stále držela jeho ruky.

Kdosi z vojáků krále poznal. I řekl si, že by se mohl lehko zmocnit hradu a stát se pánem celé země, kdyby krále zabil. Vložil do kuše šíp, natáhl tětívu, zamířil a vypustil střelu. Ta ale letěla kamsi daleko do nebe. Ať pak střílel kdo chtěl nebo i všichni dohromady, nikdo krále nezasáhl.

Král zatím došel až ke zvoničce, kde leželi samí ranění, o které se nikdo nestaral. Sehnul se a začal jim ovazovat rány. Eliška došla k studni pro vodu a pomáhala je omývat.

Lipovští i podhradští vojáci se dívali z úkrytů a zapomněli bojovat. Styděli se za list, který králi poslali. Styděli se za všechno zlé, co udělali. Položili zbraně na zem a šli pomalu ke králi. Ten vstal a díval se jim do očí. Pak vzal zase Elišku za ruku, zavedl ji k vězení, kde byl její tatínek, vytáhl z kapsy veliký svazek klíčů, našel ten pravý, otevřel dveře – a Eliščin tatínek byl na svobodě. I vraceli se všichni tři lesem domů.

A ráno, když si slunko protřelo oči, byl hrad zase jako dřív, bez hradeb, s otevřenými okny – a z brány vyjížděl král. Vezl plný vůz léčivých bylin a jel navštívit své poddané, kteří už věděli, že mají nejlepšího krále na světě.

Královský nástroj

Do všech královských měst, vsí a dědinek se hnali jezdci v červených kabátcích, aby po celé zemi rozhlásili nejnovější panovníkovu vyhlášku. Na náměstích a návsích zatroubili, nahlas ji shromážděným přečetli a někde ji přibili na vrata. Kopyta koní pak rozvířila prach a poslové byli titam.

Na vyhlášce doslova stálo:

„Král a pán celé země vyhlašuje všem nástrojům, které tóny vydávají, že na jeho zámku se soutěž konati bude. Ten, co nejkrásnější hudbu předvede, dostane čestný název ‘královský nástroj’.“

Když se přiblížil stanovený den tohoto dosud neslýchaného zápolení, byly cesty ke královskému zámku plničké nezvyklých poutníků. Housle, trubka, buben, basa, klarinet, kytara, lesní roh, harfa a ještě mnoho jiných mířilo do prostorné zámecké síně, opřely se tam o zeď a s napětím čekaly na začátek.

Sotva se sál naplnil, odhrnul se vpředu závěs, služebníci rozsvítili tisíc svící – a vtom vešel sám král. Bylo o něm široko daleko dobře známo, že hudbě znamenitě rozumí. Usedl na trůn a pokývl, že soutěž může začít. A začala. Královský vyvolávač se postavil na stupínek, vytáhl dlouhatánský list, který měl stočený, aby se do něho nějak nezapletl, podíval se naň a zavolal:

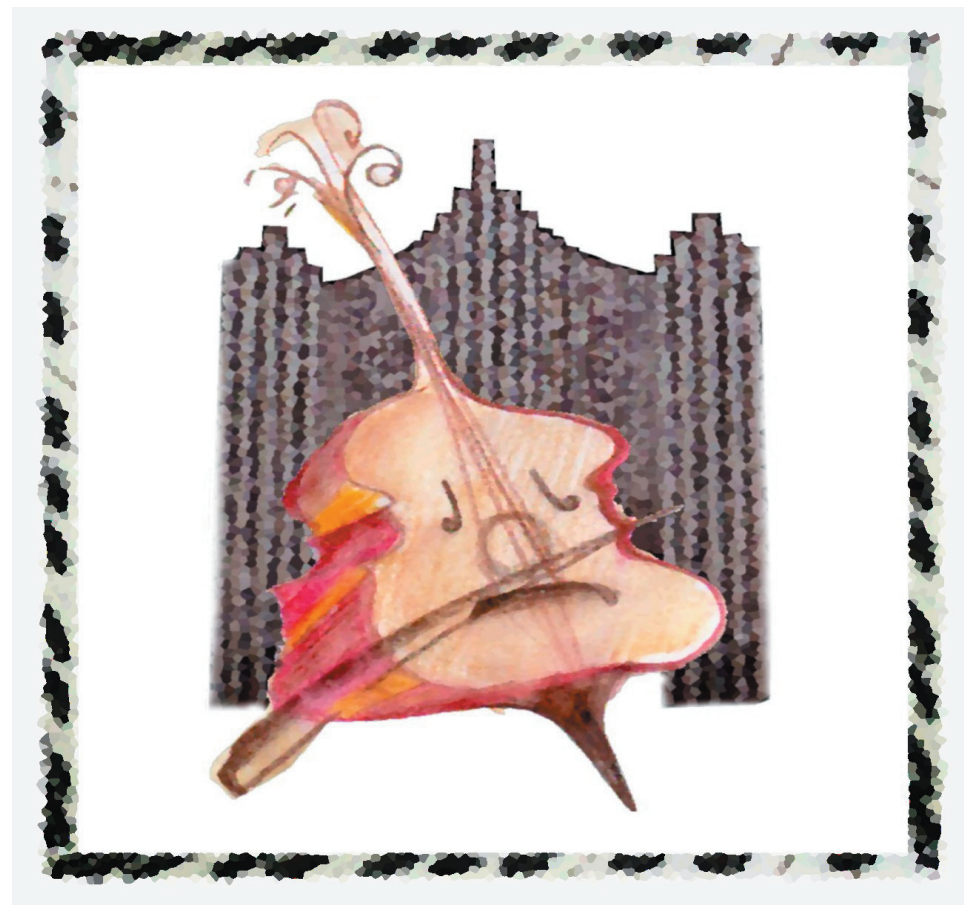
„Basa!“

Basa... basa... basa... letělo sálem. A tu už basa vystoupila z řady a pomalu se kolébala nahoru, tam se uklonila, odkašlala tím nejhlubším hlasem, neboť měla trochu zalehlé průdušky, a začala:

„Beze mne, jak známo, se nedá hrát žádná písnička. Tvrdím, že ne! A taky tvrdím muziku. Je o mně dokonce takové přísloví, že ano?“

Rozumí se samo sebou, že svou řeč basa hrála. Nejbližší stojící na její otázku pokývali souhlasně hlavou.

„Jsem bezesporu královský nástroj,“ pokračovala basa, „jak ostatně ukazuje i písnička...“ „královna za času vrzala na basu“.

S těmito slovy odešla basa hrdě na své místo. Král se maličko usmál a trochu tleskl rukama.

Na stupínku se objevila trubka. Třpytila se jako zlato ve světle tisíce svěc, měla však nehezky otevřenou pusu a bez úklony začala:

„Ráda hrám, ách, jak ráda,“ a to „ách“ protáhla od nejnižšího tónu po nejvyšší. Doposud to totiž vždycky udělalo na posluchače dobrý dojem. „Přehlídky. Bitvy. Budičky. Večerky. Fanfáry. Nepostradatelná. Ráda hrám.“

Když takto všechno břeskne odtroubila, odpochovala zpět. Král se trochu usmál a zlehka zatleskal.

Nahoru se ztěžka vyšplhal buben. Měl veliké bříško, rozkročil se a hlučně, avšak vážně pravil:

„Jdu, abych tu řekl, že bubnuju královským vojákům. Když chci, vzbudím celý dům. Volají mě také k pohřbům. Bum.“ Skončil a král se krátce zasmál a zlehka zatleskal.

V mžiku tu stály housle a předem upozorňovaly na svůj ladný krk.

„Jsme housle,“ představily se dvorně králi. „Jsme kouzelný nástroj. Pouze pro stoupence poutavé hudby. Stoupá k nám

pokaždé bouřlivý potlesk, jakmile začneme housti.“

Dohrály tiše a zasněně a král se lehce usmál a několikrát zatleskal. A už tu byl lesní roh:

„Jsem túúú...“, ozval se, a protože zapomněl, co dál, říkal „túúú“ tak dlouho, až ho královský vyvolávač zavedl zase zpátky. Král se pobaveně usmíval a jednou zatleskal.

Byl vyvolán klarinet. Vystoupil a byl velice hubený. Připadl a začal zpěvavě přednášet báseň:

„Když klarinet zblízka píská, ihned výská celá víska.“

Pěkně se uklonil a král se trochu usmíval a malounko zatleskal.

Na řadě byla také harmonika, ale ta ani nepípla, a když na ni velice naléhali, tak řekla jenom: „Já se stydím.“ Později vyšlo najevo, že si zapomněla vyžehlit sukýnky, a proto se bála. Avšak i na ni se král laskavě usmál a shovívavě zatleskal.

I vystřídalo se na stupínku ještě moc a moc všelijakých nástrojů a každý z nich tvrdil, že on je ten nejdůležitější a nejlepší. A na všechny se král dobrotivě usmíval a drobátko jim i zatleskal.

Královský vyvolávač přečetl z dlouhatánského papíru skoro všechny přihlášené účastníky soutěže, když se král zeptal:

„Hráli už všichni?“

„Ne,“ odpověděl vyvolávač, „je tu ještě jeden.“

„Kdo to je?“ ptal se král.

„Varhany,“ řekl vyvolávač. „Ať sem jdou varhany!“ obrátil se do sálu.

Na stupínek však nikdo nešel. Sálem se nesl šepot a tlumený smích.

„Co to znamená?“ ptal se král vyvolávače.

„Co to znamená?“ ptal se vyvolávač přítomných.

„Prosím,“ ozvala se pisklavě pikola, „ty varhany jsou moc velké a těžké a na stupínek by se ani nevešly. Stojí tam vzadu.“

Vyvolávač to pošeptal králi a ten rozhodl, aby tedy varhany hrály tam, kde jsou. Začaly. Nejprve tiše pověděly, že jim nejde o vlastní slávu. Pak hrály dál a bylo to jako kouzelná hra houslí, jako jasný tón trubky, jako nízké tóny basy, jako zvuky lesních rohů, jako štěbetání klarinetu, jako hudba všech možných nástrojů, které se toho dne sešly v královské síni. A ty spousty tónů se spojily v obrovský orchestr, který za-

hrál nejkrásnější píseň na světě. A když ta píseň skončila, vstal král z trůnu, neusmíval se ani netleskal, ale šel k varhanám a řekl: „Vy jste ze všech nejdokonalejší.“

A od těch dob jsou varhany královským nástrojem.

Cvrček králem

Žil kdysi jeden jinoch, který se jmenoval Honza. Jeho rodiče byli velice chudí, a tak Honza ani do školy chodit nemohl, ale musil u bohatých sedláků na poli pomáhat. Neuměl proto číst ani psát, ale zato byl tichý a moudrý, dovedl jiným pomoci i poradit a všichni ho měli rádi. Nebyl ani tak velký a silný jako ostatní chlapci z vesnice, ale spíš útlý a drobný, takže druzí, když o něm mluvili, říkali: „To je Honza, ten, co je jako cvrček.“ A tak mu to zůstalo, že se nakonec jmenoval Honza Cvrček.

Když mu bylo dvacet let, stihl ho velký zármutek. V jediném roce mu zemřeli oba rodiče. Když se ze smutku vyplakal, přemýšlel, co teď. Chaloupka, ve které bydlili, byla obecní pastouška a do té se už chtěla nastěhovat jiná rodina. I rozhodl se, že půjde do širého světa. Sousedka mu napekla buchty, Honza je svázal do ranečku a s písničkou se vydal po pěšině ze vsi. Šel, kam ho oči vedly, přes hory a doly, přes lesy a houštiny, přes potoky a řeky, přes louky a pole – až přišel na kopec, ze kterého spatřil město obehnané hradbami.

Šedé mraky nad ním visely a město samo bylo tiché, jako kdyby v něm všichni pomřeli.

Honza se pustil k městské bráně, aby se vyptal, co se tam vlastně stalo. Když přišel blíž, uviděl, že zbrojnošům se po tváři koulejí slzy jako hráchy a vůbec všichni lidé, kteří chodili v ulicích, měli oči uslzené. Ba i okna na domech vypadala tak, jako kdyby plakala, jestliže to ovšem nebyl déšť.

Než se však Honza mohl zeptat, co se ve městě přihodilo, že jsou všichni tak smutní, obstoupilo ho několik vojáků a jejich velitel zvolal: „Konečně tě máme a už tě nepustíme.“

Milý Honza nevěděl, co si má o tom myslet.

„Pročpak mě nepustíte?“ ptal se udiveně.

„Hned ti to povím,“ řekl velitel. „Dověděli jsme se, že půjdeš městem a král vydal nařízení, abychom tě přivedli k princezně, která už několik týdnů stůně a nikdo jí neumí pomoci. Celé město je proto zachváčeno žalem. Jedině ty jako nejslavnější lékař můžeš princeznu vyléčit. Nebudeš-li chtít uposlechnout, budeš o hlavu kratší.“ Velitel to říkal moc přísně, ale nezdržel se chvílemi pláče.

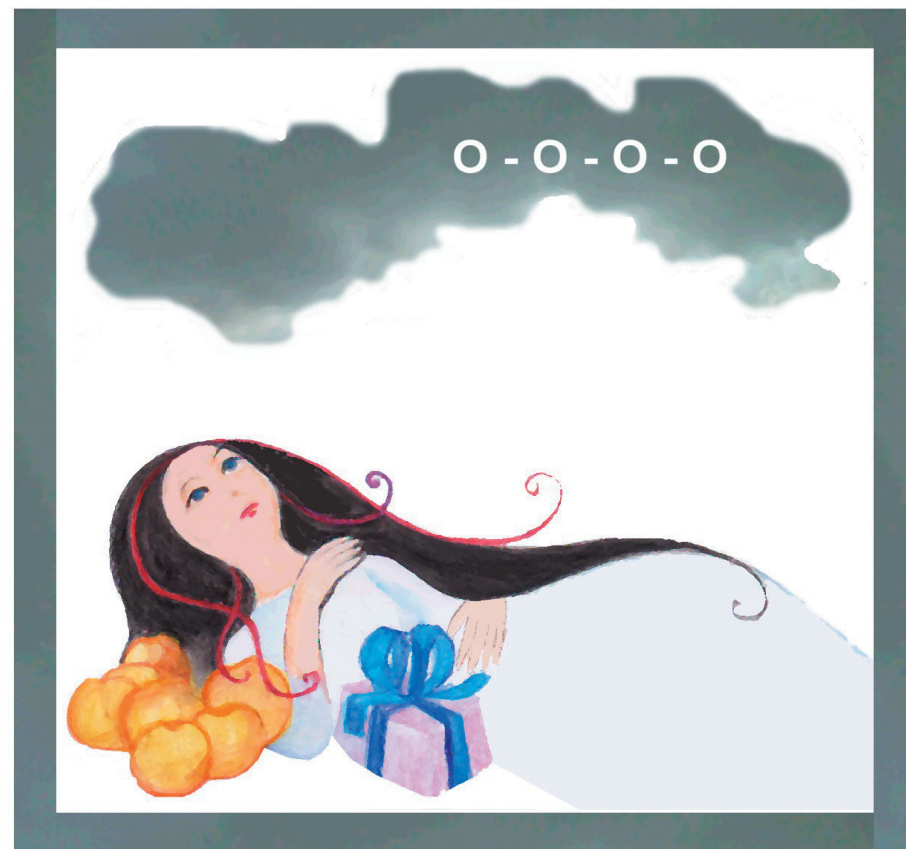
„Ale já nejsem lékař,“ zvolal Honza.

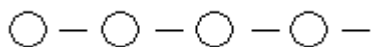
„To nám nepovídej,“ pravil velitel stráže, „víme, co víme. Městem měl procházet nejslavnější lékař, a když jsi přišel ty, tak jím musíš být. A teď půjdeš bez odmluv se mnou.“ Při těchto slovech vytáhl velitel meč a švihl jím několikrát kolem sebe.

Co měl nebohý Honza dělat? Aby nepřišel hned o hlavu, šel s vojáky do královského paláce. Uvnitř chodili všichni po špičkách, aby princeznu nerušili. Nejprve Honzu uvítal král a velmi přitom vzlykal. Pak jej zavedl do komnaty, kde princezna ležela.

Ach, ta byla krásná. Vlasy černé jako uhl, tváře hebké, ale tolik bledé. A ty smutné oči! Honza se díval na princeznu a princezna na Honzu. Když se tak hodnou chvíli dívali, král pravil: „A nyní, slovutný lékaři, když sis mou dceru prohlédl, napiš, jaký lék má dvorní apotekář pro ni připravit.“ Pokynul rukou a přistoupilo páže, které mělo na zádech přivázan malý stoleček s psacím náčiním.

„Ach, ubohý Cvrčku,“ povzdychl si v duchu nepravý lékař, „kdybys teď byl doopravdy cvrčkem a ne jen podle jména, abys mohl utéci!“ Ale nedalo se nic dělat. Honza vzal tedy do ruky husí brko, a protože nikdy do školy nechodil, psal to, co uměl. Bylo to samé kolečko a samá čárka. Takto:

Sotva dopsal, vzal mu papír z ruky královský posel, který utíkal co nejrychleji k apotekáři; ten vzal list do ruky, četl a kroutil přitom hlavou: „To je hrozné, jak tihle lékaři píší.“ Tvářil se sice, jako kdyby těm kolečkům a čárkám rozuměl, ale v duchu si říkal: „Lecjaké písmo jsem už přečetl, ale tohle nedovedu. Před královským poslem to však říci nemohu, protože bych přišel o svou slávu. Pošleme princezně nějaký neškodný lék, třeba prášek na pocení.“

Apotekář se tvářil vážně, odvážil lék, vložil jej do stříbrem vykládané krabičky a posel s ním zase utíkal zpátky. Honza byl překvapen, když uviděl krabičku s lékem, spíš očekával stráž, která by ho odvedla do vězení, ale neříkal nic. Princezna vzala prášek na zlatou lžičku, zapila jej limonádou ze stříbrného koflíku a usnula.

V tu noc nikdo jiný nespál. Král a služebnictvo starostí o princeznu a Honza nadto obavou, jak to s ním všechno skončí.

Ráno vešel král do princezniny komnaty a vrátil se odtud s úsměvem. Princezně se vedlo po dlouhé době lépe. Prášky slavného lékaře pomohly. Netrvalo to dlouho a princezna

se úplně uzdravila. To se ví, že Honza byl ve veliké slávě a král mu z radosti přislíbil princeznu za manželku a království k tomu.

Když se však blížil den svatby, královi se ten slib rozležel v hlavě. Jaksi se mu nelíbilo, že Honza není urozený pán. Jen tak odřící už nemohl, ale umínil si, že Honzovu moudrost ještě vyzkouší a uloží mu tak těžký úkol, aby jej určitě nesplnil.

Jednoho dne král k sobě Honzu povolal a pravil: „Chci se ti svěřit s velikým trápením. V mé královské zahradě roste jabloň, na které každým rokem uzraje sedm jablek. Jsou to nejkrásnější jablka v celé zemi. Avšak sotvaže dozrají, jedné noci do rána zmizí. Ačkoliv tam hlídají moji nejvěrnější sluhové, nikdy se jim nepodařilo zloděje chytit. On si totiž umí vybrat takovou hodinu, kdy spánek nejvíc klíží oči – a jablka jsou pryč. Proto jsem tě sem pozval, abys mi jako budoucí král poradil. Když jsi vyléčil mou dceru, jistě najdeš i zloděje jablek. Podle toho také poznám, budeš-li umět vládnout. Až zloděje chytíš za rameno a on se přede mnou přizná, dostaneš ruku mé dcery i království. Neobstojíš-li, dám tě uvrhnout do žaláře.“

„Ach, ubohý Cvrčku,“ povzdychl si Honza, „kdybys teď byl cvrčkem doopravdy a ne jen podle jména, abys mohl utéci.“ Nedalo se však nic dělat, musil zloděje hledat. I řekl: „Rád bych se podíval, kde ta jablonoň vlastně roste.“ Nic jiného jej nenapadlo.

„To se můžeš podívat tady z okna.“ Právil král, zvedl se z trůnu a pokročil k oknu. Za ním šel jeho nejvyšší rádce, který byl rozmluvě přítomen. Pak Honza udělal pár kroků, ale protože nebyl zvyklý chodit po tak vyleštěné podlaze, uklouzl a byl by se natáhl jak dlouhý tak široký na zem. V poslední chvíli se našťestí rukou chytil nejvyššího rádce za rameno. Jen se ho dotkl, klesl nejvyšší rádce na kolena a zvolal: „Milost, králi, milost. To já jsem kradl jablka. Vždycky jsem podplatil hlídače a jablka jsem otrhal pro svou marnivou dceru, která po nich toužila.“

Král dal proradného rádce odvést do vězení a Honzu obdivoval, že tak rychle zloděje našel. Dodržel také slovo a začala se chystat svatba. Peklo se, vařilo, smažilo, šilo a uklízelo – až přišel den, kdy se měl Honza stát králem a princezna královnou.

Už všichni seděli v největší síni u stolů, když se najednou

otevřely dveře a dovnitř vešlo páže a neslo skříňku převázanou modrou mašlí a postavilo ji před udiveného Honzu. Vtom král povstal, zazvonil stříbrným zvonkem, aby se všichni hosté utišili, a potom promluvil:

„Jistě všichni víte, že už za chvíli máte mít nového krále – a že jím bude nejmoudřejší člověk na světě. Abyste poznali, jak je moudrý a vzdělaný, rozhodl jsem se k malé zkoušce, která mi potvrdí, že jsem se nemýlil. Dal jsem přinést skříňku, kterou jsem sám stužkou zavázal, takže nikdo jiný neví, co v ní je. Jistě, že ten, kdo zázračně vyléčil princeznu a rychle našel zloděje jablek, lehce pozná, co je ve skřínce.“ Král se tak ještě naposledy pokoušel Honzu zbavit.

Milý Honza, který netušil, že ho bude čekat tak těžká zkouška, si nahlas povzdychl: „Ach, ubohý Cvrčku.“ Avšak jen to pověděl, král zatleskal, páže rozvázalo modrou stuhu, otevřelo skříňku – a odtud vyskočil malý cvrček.

Král už byl spokojen a pak se konala slavná svatba. Honza byl uznáván v celém království za nejmoudřejšího. Však jím také byl. Vládl tak, aby se všechny děti mohly učit číst a psát, dosyta se najíst a nemusily chodit do světa.

A ve znaku měl kolečko, čárku, jablko a cvrčka.

Kdo miluje krále

Žil kdysi jeden král, který si přál moudře a spravedlivě vládnout. Neustále se proto vyptával svých ministrů a rádců, zdali někomu neubližuje či někoho nepohoršuje a mají-li ho poddaní opravdu rádi.

„Toť se ví, králi, že tě mají všichni, od prvního ministra až do posledního sedláčka, rádi,“ zněla vždycky tatáž odpověď. Avšak král byl přesto stále pln pochybností.

„Co když to všichni říkají jen proto, že se mě bojí? Vždyť ten, kdo by se opovážil říci, že mě nemá rád, lehkoby se ocitl ve vězení.“

Tak se král trápil a trápil, protože se nemohl s jistotou pravdy dopátrat. Jednou večer, když se už chystal spát, posteskl si svému věrnému služebníku, kterého měl u sebe už drahá léta, a ptal se ho na radu.

„To je těžká věc,“ řekl služebník, „ale slyšel jsem, že prý v Černém hvozdu žije moudrý stařec, který umí ve všem poradit.“

Král nemeškal a hned druhého dne se potají vypravil se svým služebníkem do Černého hvozdů. Po dlouhém hledání

skutečně našli v chatrči, sroubené z klád, starého muže, oblečeného v hrubých, prostých šatech. Obdělával zrovna své políčko.

Sedli si ke stolu – a král vypověděl, co a jak. Stařec se na chvíli zamyslel a pak rozvážně pravil: „Chceš-li vědět, kdo tě má opravdu rád, obleč si obyčejné šaty a putuj sám po svém království. Kdo má rád krále, ten má rád každého bližního. Uslyšíš také, kdo co o tobě říká. Avšak než odejdeš, rozlom svůj prsten a půlku dej tomu na svém královském dvoře, komu nejvíc důvěřuješ. Druhou půlku schovej u sebe. Poslechněš-li mne, dobře pochodíš.“

Král za radu poděkoval, protože stařec žádné dary nechtěl přijmout, vrátil se domů a ještě téže noci se připravil k neobvyklé cestě. Oblékl se do starších kupeckých šatů, skryl v nich pro všechny případy dýku a váček s penězi, rozlomil svůj prsten, polovinu dal svému věrnému služebníku a druhou zašil do cípu svého pláště. Ještě než opustil před svítáním tajně svůj zámek, řekl služebníku: „Vyříd' ministrům, že konám důležitou práci a nechci být nikým rušen. Kdybych snad potřeboval tvé pomoci, poznáš mě i v přestrojení podle poloviny prstenu.“

Služebník vyřídil ministrům vzkaz a král zatím vesele putoval zemí. Šel lesní cestou, zpíval si a velmi se mu to líbilo. Bílá, hebká oblaka mu letěla vysoko nad hlavou a král šel šťasten za nimi.

Vtom se v záhybu cesty ozval dusot koní a vzápětí proti němu vyrazili tři jezdci. Byli to vojáci z městské královské posádky a jednoho z nich král dokonce dobře znal. Oni ho však v ošumělých kupeckých šatech nepoznali. Namířili naň kopí a zvolali: „Stůj! Kdo jsi?“

„Chudý kupec, který putuje za obchodem“, odpověděl král.

„Hned se přesvědčíme,“ řekl na to jeden z vojáků, seskočil s koně, prohledal kupce - krále a hned u něho našel váček s penězi.

„Ty jsi lhal“, pravil. Nejsi žádný chudák. Ty peníze jsi jistě někomu ukradl!“

„Ne, peníze jsou moje, chci za ně nakoupit zboží,“ bránil se král.

„Už si je nekoupíš. Peníze si necháme – a ty utíkej a buď rád, že jsme tě nedali zavřít do vězení pro tuláctví, jak by sis zasloužil,“ rozkřikl se na něho voják, který ho prohledá-

val, vstrčil váček do brašny u sedla, vyšvihl se na koně, pobídl jej ostruhami a už všichni tři ujížděli pryč.

Král stál celý zkoprnělý nad tím, jak rychle přišel o peníze, ale pak se vzpamatoval a zavolal za jezdci: „Stala se mi křivda a já ji povím králi. Věřím, že učiní spravedlnosti zadost.“

Poslední voják se obrátil a se smíchem odpověděl: „To můžeš! Král je hlupák a bude věřit stejně víc nám než tobě!“

Král se za nimi díval, až mu zmizeli s očí – a pak se bral pomalu dál, přemýšleje nad tím, co se mu přihodilo.

Chýlilo se k polednímu a slunko začalo pořádně pálit. Krále se zmocnila žízeň. Hledal nějakou studánku, ale marně. Tu vyšel z lesa a před sebou spatřil velikou vinici plnou dozrálých hroznů. I utrhł jeden a dal se s chutí do něho. Když už obíral pátý, ozval se za jeho zády znenadání hlas: „Chutnají?“ – Král se lekl, ohlédl se a uviděl pěkně oděného muže, který se usmíval a povídal: „Jen si natrhej, co tvé srdce ráčí.“ Král byl v duchu potěšen tím, že jsou přece jen dobří lidé na světě, kteří pamatují na chudáky. Ale neznámý člověk pokračoval: „Víš, jsem správcem těchto vinic, které patří králi. A král

si myslí, že ho mají všichni rádi a věří nám. Tak si bereme z jeho vinic zadarmo a rozdáme tomu, kdo chce. Králi řekneme, že se málo urodilo a je to. – Tam na kopci mám ještě svoji vinici. Do ní se však neodvažuj ani vkročit.“ Po těch slovech správce rychle odešel.

Král se tomu všemu nestačil divit. Ale pak se usmál, když si uvědomil, že vlastně jí tajně své vlastní hrozny.

Když se sdostatek nasytil, lehl si do stínu na trávu a na další cestu se posilnil spánkem. Před večerem pak dorazil na svůj lovecký zámek. Zatahal za zvon u brány, a když přišel klíčník, žádal o rozhovor s velitelem. Klíčník jej zavolal a král mu přednesl svou prosbu: „Dobrý muži, slyšel jsem, že náš král ve své lásce dovolil, aby chudáci přenocovali v jeho loveckém zámečku. Prosím tě tedy o nocleh a trochu jídla.“

Velitel se však rozkřikl: „Do toho mi nic není, co král dovolil. Ten nemá rozum. Copak tu budem pořád uklízet po kdejakých špinavých žebrácích? Vyspi se někde v kupce sena a nás tady neobtěžuj.“

Král, kterého v přestrojení velitel nepoznal, už nic neřekl, obrátil se a šel tedy hledat nějakou kupku sena. Našel ji ješ-

tě než se úplně setmělo, vyhrabal do ní díru, schoulil se v ní – a unaven usnul. Noc byla nadmíru chladná a ráno zastihlo krále chvějícího se zimou. Vylezl z kupky a dal se na další cestu v domnění, že se chůzí zahřeje. Avšak zima neustávala a proměnila se v zimnici. Král poznal, že je nemocen a obrátil své kroky zpátky k hlavnímu městu své říše. Byl tak vysílen nemocí, hladem a žízní, že se sotva vlekl. Chvilími musil odpočívat v příkopě. V tom se na cestě ozvalo hrčení kočáru a umdlený král k němu vztáhl prosebně ruce, volaje o pomoc. Ale kočí – a podle kabátu to byl královský kočí – měl hrdě zvednutou bradu, nešťastného prosebníka přetáhl bičem a bez zastavení jel dál. Jen oblak prachu za kočárem zůstal.

Tak se král musil sám dovléci s námahou do města, kde stál jeho palác. Měl zážitků z cesty víc než dost. Míjel právě dům svého prvního ministra, a protože mu už docházely poslední síly, zabušil klepadlem na jeho vrata. Sám první ministr vyšel ven, ale když uviděl otrhaného a nemocného žebráka, chtěl vrata zase zavřít. Ale zubožený král zvolal: „Nepoznáváš mě? Pro lásku ke králi tě prosím, pomoz mi!“

Ministr však zabouchl vrata a okénkem zahučel: „Nepo-

znávám. Běž si za králem sám, když ho máš tak rád. Já jsem rád, že ho nevidím. A tebe také nechci už víckrát vidět."

Zoufalý král se dobelhal ještě několik kroků dál, kde se zhroutil u dveří královského zlatotepce. Dutá rána se rozlehla domem a zlatník spěchal se podívat, co se to děje. Když spatřil bezvládné tělo ležící na schodech, řekl si: „To je pěkné nadělení. Přece se nemohu starat o nemocného, když ani nevím, co je zač."

Král to i přes horečku dobře slyšel a pak ucítil, že ho zlatník bere za nohy a vleče ho k sousednímu domu, kde bydlil kovář. Tam ho opřel o dveře zabušil na ně a spěšně se vrátil, dřív než někdo přišel otevřít.

Za chvíli se ozvaly kroky a vyšel kovář. Sotvaže spatřil nemocného, zavolal na svou ženu: „Pojď mi rychle pomoci, máme nenadálou návštěvu." Vnesli krále, kterého ovšem nepoznali, dovnitř, položili ho na lůžko, omyli ho, napojili a starali se o něho jako o svého syna. Nemocnému králi se ulevilo. Neustále svým zachráncům děkoval, ale když říkal, že je odmění a že je králem, mysli si oba, že to ještě v horečce blouzní.

Za nějaký čas se král začal z nemoci sbírat. Když viděl, že mu kovář a jeho žena nevěří, že je králem, řekl si v duchu, že už o tom nebude mluvit a že je pořádně překvapí, jen co bude mít dost sil, aby se vrátil na svůj zámek.

Jedné noci však přepadli sousední zlatotepcův krámek nějací lupiči, vykradli, co se dalo a zmizeli.

Hned zrána prohledávali vojáci celé okolí a vešli také do kovářova domku.

„Koho tu přechováváš?“, ptal se náčelník a ukázal na krále.

„To je chudý pocestný, léčí se u nás z nemoci,“ vysvětloval kovář.

„Takové výmluvy jsem už často slyšel“, zvolal náčelník. „Prohledejte ho.“

Vojáci se vrhli na krále – a našli u něho dýku i polovinu zlatého prstenu, zašitou v cípu kabátu.

„Vida, jednoho zloděje jsme už našli“, řekl náčelník. „Prozrazuje ho tato zbraň a prsten, o který se asi už s někým rozdělil. Ještě chceš zapírat?“

Marně se král snažil vysvětlit, proč prsten u sebe má. Nikdo ho neposlouchal. Zatklí ho, svázali mu ruce a uvrhli do vě-

zení. Ještě téhož dne byl odsouzen k useknutí pravé ruky.

Trest měl být vykonán za tři dny na náměstí před zámkem. Shromáždilo se tam toho rána množství zvědavců, mezi nimi i všichni vojáci z královské posádky, přišel i správce vinic, velitel loveckého záměčku, králův kočí, první ministr, okradený zlatotepce, stráž, která viníka zatkla – zkrátka nikdo si nechtěl dát ujít takovou podívanou. I kovář se svou ženou byli v tom davu, ne však ze zvědavosti, ale aby plakali nad tím, o kom byli přesvědčení, že je nevinný.

Odsouzený byl přiveden na provaze k lešení, kde už stál připravený kat s mečem v ruce. Nejprve však vystoupil soudce, aby přečetl všem přítomným rozsudek:

„Ve jménu krále bude tento tulák potrestán proto, že se dopustil hrozného krádeže u našeho zlatníka. Prozradila jej polovina zlatého prstenu, kterou měl u sebe spolu s touto dýkou.“ A soudce zvedl prsten i dýku do výše, aby to každý mohl vidět.

„To není žádný důkaz,“ zvolal zoufale odsouzený král, „já věřím, že král je spravedlivý a nedovolil by mě tak krutě potrestat.“

„Co král dovolí nebo nedovolí, o tom rozhodujeme my. On se stejně nic nedoví,“ zašeptal posměšně soudce a chtěl dát katovi znamení, aby se chopil díla. Než však tak mohl učinit, ozval se v zástupu hlas:

„Zadrž, soudce, zadrž.“ Byl to věrný králův služebník, který poznal polovinu prstenu a dovtípil se, že onen odsouzený je jeho pán – král celé země, který před časem odešel v přestrojení ze zámku.

„Král si přeje ještě s odsouzeným promluvit.“

Proti královskému rozkazu se nedalo nic dělat. Soudce se uklonil a pokynul odsouzenému, aby tedy šel se služebníkem. Zástupy se rozestoupily a služebník vedl krále do paláce. Tam mu vládce země v krátkosti vypověděl, co všechno prožil. Pak si oblékl své nádherné šaty, nasadil si korunu, vzal žezlo a vrátil se před shromážděný lid. Všichni padli na kolena, když ho spatřili, a on takto hovořil:

„Poddaní moji, vrátil jsem se právě z dlouhé a zvláštní cesty. To byla ta práce, při které jsem nesměl být rušen. Chtěl jsem poznat, kdo mě má opravdu rád. Potkal jsem v přestrojení své vojáky, a ti mě okradli o peníze, správce mých vinic

kradl mé víno, velitel loveckého zámku mě vyhnal, když jsem prosil o nocleh, můj kočí mě udeřil, když jsem žádal o svezení, první ministr zavřel přede mnou dveře, zlatník mě nemocného zavlekl k sousednímu domu, aby se o mě nemusil starat, a soudce mě bez dlouhého vyšetřování přisoudil hrozný trest. Jediný kovář se o mě staral. Nyní vidím, že jste mi mnozí lhali. Kdo nemá rád svého bližního, ten nemůže mít rád ani svého krále. Všechny, kteří se provinili, propouštím ze svých služeb. A prvním ministrem prohlašuji kováře, který mi tolik pomohl. Spolu s ním bude vládnout můj věrný služebník, který mě v poslední chvíli zachránil.“

To bylo překvapení!

Avšak od těch dob bylo v té zemi převelice dobře.

Obsah

O princích Aránovi a Árámovi	3
Kouzelné brýle	14
Stará studna	31
Šaty pro jaro	40
O dobrém králi	46
Královský nástroj	53
Cvrček králem	60
Kdo miluje krále	68

*Zdeněk Svoboda:
O princích Aránovi a Árámovi
a jiné pohádky*

*vyšlo v Tiskovém středisku DR CCŠH v Brně,
2007*

*Ilustrovala: Jana Wienerová
ISBN:*

© Zdeněk Svoboda